

Disciplinaire maatregel

Zorgvuldige besluitvorming is essentieel

Leerlingen dienen zich te houden aan de regels die gelden in de school en de school ziet toe op het naleven daarvan. Wat als deze regels toch worden overtreden?

De kwaliteit van het onderwijs en een veilige werk- en leeromgeving zijn voor elke onderwijsinstelling belangrijk. Een belangrijk aspect daarbij is dat leerlingen zich houden aan de regels die gelden in de school. Die regels zijn immers niet zonder reden opgesteld: zonder regels en handhaving kan een situatie van wanorde en onveiligheid ontstaan en kan de kwaliteit van het onderwijs worden geschaad. In positieve zin is handhaving gericht op het creëren en in stand houden van veiligheid, leefbaarheid, gezondheid, welzijn en goede sociale verhoudingen binnen en de onderwijsinstelling. Om orde en rust in de school te behouden, is het evident dat de school toeziet op naleving van de regels en optreedt bij overtreding daarvan. Niet optreden leidt niet alleen tot onrust, maar kan ook een precedent scheppen. Treedt de school de ene keer niet op, wanneer dan de andere keer wel? Continuïteit, structuur en consequent optreden is cruciaal. Maar wanneer mag een school optreden en hoe moet dat dan?

Pedagogisch of disciplinair

Wanneer een leerling normen overtreedt die binnen de school gelden - deze kunnen bijvoorbeeld in het leerlingenstatuut of in een gedragscode zijn neergelegd - dan kan (het bevoegd gezag van) de school daarop actie ondernemen met opvoedkundige- dan wel disciplinaire maatregelen. Opvoedkundige maatregelen zijn pedagogische, feitelijke handelingen zoals nakomen na schooltijd, de aula schoonmaken, het schoolplein vegen of een extra opdracht maken. Het raakt de rechtssfeer van de leerling nauwelijks. Naast deze informele opvoedkundige maatregelen kan de school ook formele ordemaatregelen, oftewel disciplinaire maatregelen, nemen. De disciplinaire maatregelen die genomen kunnen worden zijn, in oplopende mate van zwaarte: schriftelijke berisping,

mr. Lianne van den Ham-Leerkes
advocaat bij Nysingh
Advocaten-Notarissen
N.V.

overplaatsing (intern of extern), de waarschuwing voor verwijdering, schorsing en verwijdering.¹

Onderzoeks- en motiveringsplicht

Het al dan niet opleggen van een disciplinaire maatregel is een discretionaire bevoegdheid van de school. Het is uiteraard niet een verplichting van de school om bij overtreding van de regels een disciplinaire maatregel te treffen. Of daartoe overgegaan moet worden hangt altijd af van de omstandigheden van het geval. Evenwel geldt wel dat wanneer er een willekeur lijkt te bestaan in het al dan niet optreden tegen grensoverschrijdend gedrag van een leerling, het gevolg kan zijn dat ordehandhaving moeilijker wordt. Bovendien kan de beslissingsvrijheid van de school niet opgevat worden als een volledige handelingsvrijheid: op de school rust tenslotte een onderzoeks- en motiveringsplicht. Dat wil zeggen dat de school bij een incident dient te onderzoeken wat er exact is voorgevallen, wie daarbij waren betrokken en wat de rol van de desbetreffende leerling is geweest. Omstandigheden die een rol kunnen spelen bij de beslissing over het nemen van een disciplinaire maatregel zijn onder andere of er een gevaar op herhaling bestaat, hoe het schoolverleden van de leerling eruit ziet, hoe ernstig de rechten van medescholieren of medewerkers van de school zijn geschonden en of het risico op kopieergedrag van andere leerlingen aanwezig is. Bij de beslissing om een disciplinaire maatregel op te leggen dient altijd het proportionaliteitsbeginsel in acht te worden genomen: wanneer voor een lichtere sanctie kan worden gekozen, dient dat middel te worden ingezet. Daarnaast geldt dat de (procedure)regels voor de desbetreffende disciplinaire maatregel op juiste wijze dienen te worden gevolgd en dat er een goede dossieropbouw moet plaatsvinden.

Praktijkvoorbeeld

De uitspraak van de Landelijke Klachtencommissie Onderwijs (LKC) van 30 mei 2016 (107098) laat zien dat het noodzaak is de (procedure)regels die gelden bij het opleggen van een disciplinaire maatregel, op juiste wijze te volgen. Dit voorbeeld betrof een leerling in het mbo die tijdens het oefenen van een zogenoemde noodvervoersgreep de borsten van de oefenpersoon (een docente) heeft aangeraakt. De docente heeft hiervan melding gemaakt, waarop na een gesprek tussen de school en de leerling een schorsing van 5 dagen is gevolgd en per brief te kennen is gegeven dat overplaatsing of verwijdering wordt overwogen. Naar aanleiding van de klacht van de leerling stelt de commissie voorop dat zij de beoordeling en de reactie van de school marginaal beoordeelt. De commissie beoordeelt met name of de procedure correct is verlopen en of de school in redelijkheid tot zijn beslissing heeft kunnen komen. Over de gevolgde procedure geeft de commissie aan dat de school onvoldoende zorgvuldig heeft onderzocht wat exact is voorgevallen. Het onderzoek beperkte zich tot het bevragen van alleen docenten. Bij zorgvuldige besluit-

Wettelijk kader

De schorsing kent in het primair onderwijs een wettelijke grondslag in artikel 40c Wet op het Primair Onderwijs (WPO) en voor verwijdering zijn de regels neergelegd in artikel 40 WPO. De regels omtrent schorsing en verwijdering vinden voor het speciaal onderwijs hun grondslag in artikel 40a en artikel 40 lid 18 Wet op de expertisecentra (WEC). Voor het voortgezet onderwijs is dit geregeld in artikel 27 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) en de artikelen 13 en 14 van het Inrichtingsbesluit WVO.

Voor het MBO geldt dat de disciplinaire maatregel van schorsing geen wettelijke grondslag heeft in de Wet educatie en beroepsonderwijs. Daarvoor geldt dat de regels omtrent schorsing zijn opgenomen in de onderwijsovereenkomst en/of het deelnemersstatuut. Omdat er geen wettelijke termijnen voor schorsing gelden, kan de termijn van schorsing binnen het MBO een langere periode beslaan. Evenwel verdient het aanbeveling om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de regels die gelden binnen het PO, VO en SO om zo zeker te zijn dat redelijke termijnen worden gehanteerd. Voor de maatregel van verwijdering geldt in het MBO dat een onderscheid moet worden gemaakt voor leerplichtige en niet leerplichtige leerlingen. Voor die eerste groep geldt dat de school (anders dan bij het PO en VO waar een resultaatverbintenis geldt) een inspanningsverplichting heeft in die zin dat wanneer zij binnen 8 weken geen andere passende school heeft gevonden, overgegaan mag worden tot uitschrijving van de leerling.

vorming hoort ook dat de geldende procedurele regels in acht worden genomen. De commissie stelt vast dat de school haar eigen regels over schorsing, zoals vastgelegd in het studentenstatuut, niet heeft gevolgd. Het gevolg is dat de klacht van de leerling gegrond wordt verklaard.

Tot slot

Samenvattend blijkt dat procedurele fouten snel tot vernietiging van het besluit leiden, terwijl de inhoudelijke toetsing veel marginaler is. Procedurele fouten kunnen doorgaans niet eenvoudig worden hersteld, waardoor de maatregel onderuit gaat en het effect van de opgelegde maatregel contraproductief is: de leerling krijgt (procedureel) het gelijk aan zijn zijde, terwijl er wel degelijk sprake is geweest van een incident. Als onderwijsinstelling is het om die reden van belang om een helder en overzichtelijk sanctiebeleid te maken (duidelijke gedragsregels, welke disciplinaire maatregelen kunnen worden opgelegd, welke procedure moet er gevolgd worden om te komen tot een disciplinaire maatregel en welke wettelijke regels gelden daarbij), alsmede zorg te dragen voor heldere en doorlopende communicatie (en een goede instructie aan de medewerkers om de juiste procedurele stappen te zetten in geval van een overtreding). Van duidelijke regels en het juist opvolgen daarvan gaat een preventieve werking uit en geldt: beter voorkomen dan genezen.

¹ www.onderwijsgeschillen.nl